

gevonden, is het bestuur nogmaals geschreven om, als een vaartuijg beschikbaar is, het vroeg weg te zenden om ieder excuus van onmogelijkheid te voorkomen. Hoewel de gouverneur de vaart van burgers op Nieuw-Guinea zeer bevorderd, heeft dit door het gevaar, de hoge kosten, de lange reis en het geringe voordeel weinig resultaat geboekt. Bovendien kan men zonder de hulp van de bedriegelijke bewoners van Ceram als gidsen en makelaars geen handeldrijven. Er zijn aan particuliere vaartuigen zeven sloepen, zes sampans en drie jonken, wat vijf minder is [fol. 1493] dan het vorige jaar. Door een voortdurend gebruik van deze vaartuigen konden er 47 tochten gemaakt worden, namelijk zeven naar Batavia, zes naar Ambon, vijf naar Ternate, zeven naar Ceram en Goram, negen naar de Zuidwest, twaalf naar de Zuidoost en één naar Makassar. Het bestuur verklaarde dat de vreemdelingen door vriendelijke behandeling en snelle betaling zijn aangemoedigd om levensmiddelen aan te voeren. Dit jaar kwamen de Gorammers met 23 en de Cerammers met 37 jonken. Na 24 april 1764, toen twee pantjalangs van Banda waren uitgevaren om te patrouilleren, zijn de Cerammers niet meer op Banda verschenen. Niettegenstaande hun intriges met de Papua's, zijn ze van belang voor de kleine handel. Ze blijven slechts trouw, totdat ze hun duistere praktijken met succes kunnen botvieren. De gewelddadigheden die zij reeds tegen de volken van de Compagnie pleegden, [fol. 1494] en de dreiging dat ze samen met de Papua's Banda binnenvallen, doet het bestuur op zijn hoede zijn. Het zond dikwijls gewapend volk naar Rosingain, achter het hoge land en rondom Gunung Api. Uit de aparte brief van de gouverneur van eind augustus 1764 blijkt dat de Bandanezen zeer gekant zijn tegen patrouillering vanuit Banda. Ondanks de dreiging dat de Cerammers Banda zouden binnenvallen, is Ceram voor Banda de bron van huishoudelijke artikelen en levensmiddelen. Als de Cerammers wegblijven dan ontstaat er allerwegen een tekort.)

Ook allegueeren zij dat, dewijl met de Cerammers geen specerijhandel drijven wat noodzakelijkheid er is om Amboina direct met kruysvaartuygen te assisteren, waardoor uyt wederwraak die arglistige volkeren de Gorammers en andere vreemdelingen zullen tragten te persuaदेereen om in Banda over te koomen, danwel de derwaards navigeerende veel moeyelijkheeden en traverses verwekken.

Waarbij den gouverneur in consideratie en bedenking geeft, of, soo lang de gelegenheid niet gebooren is om alles met stam en wortel uyt te roeien, het dan niet beter zoude zijn om in de jaarlijxe bekruyzing bezuyden Ceram eenige verandering te maken.

Fol. 1494v-fol. 1495r.

(Wegens de aangevoerde bezwaren en te weinig volk om tegelijkertijd van Banda op te treden, is na rijp beraad besloten om vanuit Ambon tegen dit trouweloze, roofzieke en smokkelende volk slechts tewerk te gaan, zoals onder Ambon reeds is beschreven. Vooreerst wordt van iedere actie tegen de Gorammers afgezien. [fol. 1496] Wel wordt Heren XVII onder ogen gebracht dat er getwijfeld kan worden aan de bewering van de Bandanezen, dat zij geen handel in specerijen met de Cerammers drijven. Immers, op 25 juni 1764 is te Bandjarmasin in een Chinese jonk 10 lb nootmuskaat van middelbare soort en gekalkt, zoals dat op Banda gebruikelijk is, aangetroffen. Het geheime besluit daarover van 24 augustus is de gouverneur in de laatste brief toegezonden, met het bevel om de nodige maatregelen te treffen. De klachten van de gouverneur over de Raad van Justitie te Banda lijken billijk. [fol. 1497] Er zijn geen vergaderingen belegd, de aangeklaagden worden met gevangenschap gekweld, strafzaken zijn niet afgehandeld, ook civiele rechtzoekenden bleven van recht verstoken. De president, secunde Hans Johan Noordgreen, is opgedragen om ijveriger op te treden, wil hij de verontwaardiging en de straf van de Hoge Regering ontlopen. De fiscaal is gewaarschuwd zijn plicht niet te verzuimen en geen aanleiding te geven tot langdurige hechtenis van gevangenen. De gouverneur is geprezen dat hij aan zo'n belangrijke zaak aandacht heeft geschonken. Omdat de justitie aan hem is toevertrouwd, moet hij ieder daarin op zijn plicht wijzen. Zoals het vorige jaar werd bevolen, [fol. 1498] zijn de papieren in de boedels van Jochem Jacob Poelenburg, Sfaaij, Casparus Greven en Anthonij van der Truijn, die de secretaris van de raad te Banda Ambrosius Bogislaus van Cederwal had behandeld,